

EVANJELICKÝ KOSTOL V PUKANCI SA TAŽKO RODIL

Už dávno ma zaujímala história výstavby evanjelického kostola v Pukanci. Až do môjho odchodu z rodiska v r. 1960 som vnímal jeho monumentalitu a regionálnu výnimočnosť. Vedel som o moravskej inšpirácii pukanského chrámu, ale až po preštudovaní elaborátu pána farára Koričanského o výstavbe kostola, som si upresnil niektoré detaily. Zistil som kto bol architekt Metoděj Zoubek a na podrobnej mape sme našli dedinku Blažovice. Práve tu v lete 1933 postavili podľa jeho návrhu katolícky kostol, ktorý bol inšpiráciou aj pre náš pukanský. V jednu letnú nedeľu sme zašli do tejto moravskej obce obzrieť si ich kostol. Po zložitých dopravných obchádzkach sme sa dostali do malej dedinky, asi polovičnej ako Pukanec, cca 20 – 30 km nad Brnom. Boli to Blažovice.

Pôvodný gotický kostol so sieťovou klenbou zdedili v Pukanci najprv v 16. storočí evanjelici. Celé mesto bolo prevažne nemecké a prestúpilo na evanjelickú vieru. Evanjelický zbor používal v Pukanci od svojho založenia v roku 1534 do 1704 gotický chrám. Určitú dobu boli dve lode rozdelené stenou. Po nástupe protireformácie 1704 – 1783 nemali evanjelici v Pukanci žiadny kostol. Po tolerančnom patente Jozefa II. 1783 si ho postavili za hradbami mesta na lúke nad Malou Lajtňou. Už koncom 19. storočia sa začalo medzi evanjelickou inteligenciou rozmyšľať o možnosti výstavby nového chrámu. Uložila sa základina, ale prvá svetová vojna zbrzdila stavebné plány. V roku 1923 zomrel významný farár a iniciátor výstavby Martin Bujna. Ďalšie desaťročie trvalo kým sa vyzbierali peniaze na stavbu. V roku 1933 presbyteriálny konvent 23. 4. 1933 odsúhlasil výstavbu.

Po prvom kole výberového konania, kedy boli oboslané štyri štúdie – Harmincov návrh, Peškov návrh, návrh arch. Cibulku a štúdia študenta architektúry v Prahe Michala Kunica, bol 16. 7. 1933 vybraný návrh staviteľa Jozefa Peška. Architekti, ktorí oboslali konkurz boli odborníci, poznali a zaoberali sa problematikou evanjelických kostolov. Pán architekt M.M. Harminc navrhol moderný názorove podobný bratislavskému na Legionárskej ulici. Jeho návrh bol publikovaný v časopise Slovenský architekt. On ako osobnosť bol urazený, že ho nevybrali. Staviteľ Pešek pochádzal z Ružomberka a mal skúsenosti s výstavbou kostolov. Pán architekt Cibulka pôsobil úspešne v Leviciach, navrhoval tam postsecesné zástavby okolo námestia. Pochádzal pôvodne z Pukanca, ale vtedy už desaťročia jeho vetva bývala v Novej Bani. Michal Kunic bol synom Michala Kunica z Pukanca. Študoval architektúru v Prahe. Ešte nebol skončený, a preto ho Pukanec nevybral na realizáciu. Pracoval potom aj u Baťu a znechutený odišiel do Ameriky. Po roku 1968, kedy sa uvoľnili hranice, chodil do Pukanca navštevovať svoju mamu a brata Daniela do Piešťan.

Porota poverila staviteľa Peška vypracovaním ponuky. Po viacerých problémoch s lekárnikom Kevickým bolo úradne povolené zbúranie jeho lekárne a začala sa pripravovať výstavba kostola. 24.4. 1934 vydal Krajský úrad stavebné povolenie s podmienkou, že cirkev si dá vyhotoviť nový, modernejší návrh. 1.7. 1934 bol Peškov rozpočet na 552.000 K prijatý. Nevieime ako to bolo ďalej vo vzťahu k prof. Zoubkovi. Predstavitelia mesta boli určite s architektom v kontakte. Prof. Metod Zoubek učil v Bratislave na stavebnej priemyslovke. Práve v tom období dokončil realizáciu projektu kostola v Blažoviciach pri Brne. V Pukanci zažívali zložitú situáciu po samovražde starostu Fídesa. Tie časy boli asi politicky zložené. Pukančania určite vycestovali na Moravu do Blažovic s novým starostom Viliamom Hruzom a videli hotový pekný kostol, a tak sa veľmi rýchlo rozhodli pre Zoubkov návrh. Nový starosta bol otcom pani učiteľky Ľudmily Hruzovej, ktorá nás drvila v škole

ruštinu. Zoubek bol pre Pukanec garantom výstavby pekného kostola. Projekt dopracoval staviteľ Pešek a predložil aj rozpočet na 552.000 K, ktorý cirkevný konvent prijal.

Vďaka príhodnej zime sa na stavbe pracovalo až do 20. 12. 1934. Na jar 1935 bola zadaná maľba monumentálneho oltárneho obrazu 2,5 x 4 metre akad. mal. Eduardovi Gwerkovi z Banskej Štiavnice. Na stavbe sa začalo pracovať po lete 1934 a po zime 26. 3. 1935. V júni boli zadané cirkevníkom, stolárom chrámové lavice podľa návrhu Ing. S. Šubu. Kostol sa dokončil 31. 10. a 3. 11. 1935 sa konala slávnostná vysviacka nového chrámu kázňou - „EBEN – EZER, až potud pomáhal nám hospodin.“ Posväcujúcu reč predniesol biskup Dr. Samuel Osuský a slávnostnú kázeň mal Dr. Vladimír Čobrda. Teraz v lete sme boli na Liptove a navštívili sme aj dedinku Smrečany, kde žil a je aj pochovaný vtedajší pán generálny biskup Čobrda. Evanjelický kostol stál vtedy celkom aj s interiérom a doplnkami 795.000 Korún, čo bolo na tie časy veľa peňazí.

V porovnaní s blažovickým kostolom je pukanský väčší. Pukanský vznikol v čase, keď sa začínali zauzľovať spoločenské udalosti. Bolo to posledné vzopätie všetkých významných pukanských evanjelických remeselníckych rodín. Vtedy bol pomer evanjelikov a katolíkov v Pukaneci cca 1:1. Kostol v Blažoviciach je kvalitný, trochu menší a má úplne ináč riešený priestor oltára hlavne preto, že je katolícky. Kostol nemá bočné chóry. Pukanský je modernejší a veľkorysejší. Ešte ako dieťa si pamätám mužské zbory pri „Hrad prepevný“, s naším starkým Hruzom, ako sa niesli na Vianoce až po Krumpa. Blažovický kostol je príjemný a elegantný s peknými detailami kameňa. Pukančani si vybrali dobrý vzor. Bohužiaľ sme sa v Blažoviciach nestretli s farárom. Majú omšu ráno od 8.30, takže o desiatej bol už v inej dedine. Na posúdenie a porovnanie týchto dvoch kostolov nám to však stačilo.

Medzitým pamiatkárská komisia na Ministerstve kultúry ocenila architektúru, dotvorenie i charakteristiku pukanského kostola a schválila jeho zápis do zoznamu pamiatok modernej architektúry, čím mu vyslovila spoločenskú poctu. Kostol dôstojne dotvoril námestie i celé vtedy rozdelené mesto. Pukanskí evanjelici bojovali v povstaní. Katolíci zasa kooperovali so Slovenským štátom. Evanjelici sa stali komunistami, založili socialistický podnik a družstvo. Dostali riaditeľské i tajomnícke funkcie v Bratislave i po okresoch a bohužiaľ to doviedli so systémom do socialistického krachu. Keď išiel Ferko Mikloško cez Pukanec na Uhliská k Janovi Budajovi povedal v roku 1990, „Ale sme dali tým pukanským luteránom“. Bol v tom kus pravdy, pretože z luteránov sa stali komunistickí funkcionári, ale ani on to s katolicizmom ďaleko nedotiahol.

Prof. akad. arch. Ján M. Bahna